

Randers Kommune vil bruge bygningsarven til at sikre 89 landsbyer

Netop nu arbejder man i de danske kommuner med planstrategier, som skal være færdige ved udgangen af 2011. Randers Kommune har valgt at inddrage bygningskulturen i sin strategi som en aktiv og levende del af byernes udvikling.

Af | Birgitte Kleis, arkitekt maa

I november 2010 lancerede Kulturarvsstyrelsen og Realdania initiativet Bygningskultur 2015, der gennem en koordineret indsats skal sikre landets bygningsarv, både de 9000 fredede bygninger, som Kulturarvsstyrelsen er myndighed for, og de mange bevaringsværdige bygninger, som det er kommunernes opgave at udpege og sikre.

I dag har 70 af landets 98 kommuner tilmeldt sig Bygningskultur 2015s kommunenetværk på den tilknyttede hjemmeside. Hjemmesiden giver desuden adgang til kurser, seminarer, konferencer og ekspert-rådgivning, ligesom man kan læse om kommuner, der kan dokumentere, at det godt kan betale sig at inddrage bygningskulturarven i den kommunale planlægning.

En sådan kommune er Randers Kommune, som er helt bevidst om værdien af at inddrage bevaringsværdige bygninger og helheder aktivt i planlægning og arkitekturpolitik. Kodeordene i arbejdet er kortlægning af bevaringsværdierne i byen og i landsbyerne og ikke mindst dialog med ejerne af de bevaringsværdige bygninger. Resultatet er en plankultur, der sætter kvaliteterne i bygningskulturarven højt og bruger dem som afsæt for byudviklingen.

Bevaringsværdier i hele kommunen

Plankulturen i Randers Kommune bygger på erkendelsen af, at det ikke alene er vigtigt at

kende bygningskulturen for at kunne bevare og sikre den for eftertiden, men også at kunne beskrive og analysere, hvilke særegne kvaliteter, der er tale om. Derfor udarbejdede kommunen i 2000 et kommuneatlas over den gamle Randers Kommunes bevaringsværdier og gennemførte i den forbindelse en såkaldt SAVE-kortlægning (Survey of Architectural Values in the Environment) bevaringsværdige bygninger i byen.

I dag, fem år efter kommunereformen, er Randers ikke længere en købstadskommune, hvor kommunegrænsen løber parallelt med bygrænsen. Den har nu status som landkommune og har derfor et stort opland med mange landsbyer og en mangfoldig kulturarv, som også rummer bevaringsværdier.

”Vores kommuneplan har stor fokus på landdistrikterne, for vi ønsker ikke at stå med et såkaldt 'Låsby-syndrom', hvor hele landsbyer står og forfalder. Vores kommuneatlas skal udstrækkes til at dække hele kommunen, og vi er derfor gået i gang med at screene landsbyerne, for at få en helhedsvurdering af, hvilke landsbymiljøer vi skal være særlige opmærksomme på – og hvorfor. Ambitionen er at beskrive historie, kulturmiljø, bygninger og landskaber i ikke mindre end 89 landsbyer, og resultatet af denne kortlægning bliver skrevet ind i kommuneplanen,” siger stadsarkitekt Henri

Amsler, mens arkitekt Peter Nielsen fra stadsarkitektens kontor tilføjer:

”Det er et fantastisk redskab for kommunen, men skal også bidrage til at give de enkelte landsbyer identitet og skabe en stolthed, der skal få folk til at passe på landsbyernes kvaliteter.”

Denne holdning deles af lederen af Center for Bygningsbevaring Arne Høi. Han har arbejdet med SAVE-kortlægninger gennem en årrække og har i den egenskab blandt andet hjulpet Randers Kommune med at kortlægge kvaliteterne i det såkaldte Vester Altan Kvarter vest for bymidten.

”De fleste mennesker bliver glade, når man beskæftiger sig med deres hus. Det har stor betydning for det videre arbejde med at sikre bygningsværdierne gennem en lokalplan, at folk får forståelse for, at deres hus er noget særligt. Denne forståelse kan skabes gennem en metodisk analyse, der ved hjælp af anbefalinger beskriver, hvordan og hvorfor kvaliteterne skal sikres. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at en SAVE-registrering ikke kommer med løftede pegefingre og udpeger dårlige løsninger. I stedet udpeger man eksempelvis et hus, som har bevaret sin hovedform, sit murværk og sine karakteristiske bygningsdetaljer, som spiller en væsentlig rolle for kvartrets bygningsmæssige helhed – og som vil kunne løftes yderligere ved for eksempel

Randers Kommune er i færd med at screenere 89 landsbyer, for at sætte fokus på deres bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer. Ambitionen er at skabe overblik over kvaliteter og potentialer, der kan fungere som redskab i landsbyernes fremtidige udvikling.

at skifte vinduerne ud. Man fokuserer med andre ord altid på kvaliteter og muligheder i en SAVE-registrering, og giver dermed kommunen mulighed for at træffe en beslutning på en kvalificeret og oplyst baggrund.”

Dialog betyder alt

For at skærpe bevidstheden blandt boligejerne om deres bygningers bevaringsværdier har kommunen taget et utraditionelt middel i brug. Man udarbejdede en folder om bevaringsværdige bygninger i Randers Kommune og sendte den til samtlige ejere af bevaringsværdige bygninger i kommunen.

Opbyg kompetencerne i kommunen

Bygningskultur 2015 tilbyder kurser til kommunale medarbejdere der arbejder med bygningskulturarven fra kommuneplan til byggesagsbehandling. Kom på kursus i SAVE-metoden, i at beskrive bygningsarvens bærende værdier og i forvaltning af bevaringsværdige bygninger.

Find kursusbeskrivelserne på www.bygningskultur2015.dk.

”Folderen betød, at borgere ringede i hobetal til kommunen og takkede, fordi deres hus var blevet vurderet bevaringsværdigt, og vi benyttede anledningen til at fortælle, hvad det betyder at eje et bevaringsværdigt hus. Dermed er grunden lagt til den dialog med ejerne, som vi mener, er et af vores væsentligste planlægningsredskaber. Vi bruger nok meget tid på dialog, og vi opfordrer altid borgerne til at ringe og spørge os, inden de foretager ændringer. Er et hus først revet ned, er det jo væk for altid,” siger Peter Nielsen.

Henri Amsler tilføjer, at man ikke kommer langt blot ved at henvise til lovgivningen, og at man efter hans mening bør pakke myndighedsrollen lidt væk og i stedet have dialog om sagen, så folk forstår, hvorfor det er vigtigt at værne om bygningsværdierne.

Fælles ansvar

Også på et andet område har Randers Kommune grebet tingene utraditionelt an. Da byfornyelsen af bymidten på grund af manglende finansiering gik i stå for nogle år siden, begyndte de lokale medier at beskæftige sig med, hvordan bymidten blev bevaret, eller rettere, om den blev bevaret. Det overbeviste kommunen om vigtigheden af, at etablere et rådgivende bevaringsudvalg, som skulle bevirke, at der opstod fæl-

les fodslag og ejerskab om beslutningerne, på tværs af forskellige interesser i byen.

Udvalget består således af tre repræsentanter fra Teknik- og miljøudvalget, samt en repræsentant fra henholdsvis Foreningen for By- og Landskabskultur i Randers Kommune, Kronjydsk Landboforening, Kulturhistorisk Museum Randers, Randers Lejerforening og Randers Turistbureau. Udvalget er et forum, hvor man både diskuterer langsigtede strategiske emner og behandler konkrete bevaringssager.

”Med bevaringsudvalget har vi samlet alle, der har en mening om og føler ansvar for kommunens udvikling i ét forum. I løbet af de år, udvalget har fungeret, har medlemmernes forskellige faglige baggrunde virket gensidigt opdragende, hvilket er resulteret i en erkendelse af, at Randers og landsbyerne, som vi forsøger at bevare og give identitet, er vores fælles ansvar,” slutter stadsarkitekt Henri Amsler.

Denne artikel er blevet til i forbindelse med Realdania og Kulturarvsstyrelsens initiativ Bygningskultur2015. Initiativet skal blandt andet inspirere kommunernes arbejde med bygningskulturarven. Gennem blandt andet artikelsier vil Bygningskultur 2015 bidrage til videndeling på tværs af kommunegrænser.